

Azeri-ermeni urşy galapyn Russiýanyň bähbidine boldy!..

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Azeri-ermeni urşy galapyn Russiýanyň bähbidine boldy!..
AZERBAÝCAN-ERMENİSTAN SAVAŞINDAN EN KÂRLI ÇIKAN ÜLKE RUSYA
OLDU!

• *Tüm öngörüleri doğru çıkan emekli Büyükelçi Şükrü Elekdağ'dan Azerbaycan-Ermenistan savaşıyla ilgili çarpıcı analiz...*

“Ateşkes anlaşmasıyla, barış gücü kisvesi altında Rus askeri Karabağ’a konuşlandı. Karabağ, Ermeni işgalinden Rus askeri hakimiyetine geçmiş oldu. Bunun stratejik sonuçları olacaktır. Rusya bölgedeki hakimiyetini genişletti.”

Sevgili okurlarım,

10 Kasım gecesi Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev ile Rusya Devlet Başkanı Putin’in ortak açıklamalarından ateşkes anlaşmasının taraflarca imzalanmasıyla savaşın bittiğini ve Azerbaycan ordusunun büyük bir zafer kazandığını öğrendik. Tabii bu haber, Azerbaycan’da ve ülkemizde, sevinç patlamasına yol açan bir bayram havası estirdi. Ertesi gün partisinin TBMM Grup Toplantısı’nda konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Azerbaycan’ın işgal altındaki topraklarıyla Karabağ’ın tamamının kurtarıldığını” ve “Türkiye’nin ateşkes anlaşmasının uygulanmasını gözetmek ve denetlemek üzere bölgede kurulacak ortak barış gücünde Rusya ile birlikte yer alacağını” açıkladı. Ancak daha sonra Türkiye’nin siyasi süreçten dışlanarak ateşkesi sahada denetleyecek barış gücüne dahil edilmediğinin ortaya çıkması şaşkınlığa yol açtı. Ayrıca Azerbaycan ile Türkiye’nin bu savaştaki kazanımlarının tartışılmasını gündeme taşıdı.

Bugünkü söyleşimizde tüm öngörüleri doğru çıkan emekli

Büyükelçi Şükrü Elekdağ ile 44 gün süren bu savaşta çatışan taraflarla Rusya ve Türkiye'nin kazanç ve kayıplarının bir muhasebesini yapacak, ayrıca bölgenin barış ve istikrarı konusunda geleceğe yönelik değerlendirmelerde bulunacağız.

UĞUR DÜNDAR (U.D.): Sayın Elekdağ, ilk sorum Karabağ ile ilgili... Ermeni ordusunu silindir gibi ezip geçen Azerbaycan ordusu, savunmasız Karabağ'ın tümünü neden işgalden kurtarmadı?

ŞÜKRÜ ELEKDAĞ (Ş.E.): 30 yıldır Karabağ özlemi ile yaşayan Azerbaycan halkının lideri İlham Aliyev savaşın ilk gününden beri askeri üniformayla kameraların karşısına çıkıp "Karabağ Azerbaycan'ındır!.." diyor ve "Karabağ'ı almadan kimse bizi durduramaz!.." diye haykırıyordu. Ermeni direnişini kıran muzaffer Azerbaycan ordusu Suşa'ya girdiği zaman, Başbakan Paşinyan çoktan yenilgiyi kabul etmiş ve teslim bayrağını çekmişti. İşte bu noktada, yani nihai zafere ramak kalmışken akıl almaz bir gelişme oldu. Aliyev ilerleyen orduyu durdurup, Rusya'dan barış gücü talebinde bulundu. "Böyle saçmalık olur mu?" diyeceksiniz, ama oldu... Bunun nedeni, Aliyev'in, bölgenin hakim gücü Putin'in planına boyun eğmek zorunda kalmasıydı. Azerbaycan'ın zaferi bu plan nedeniyle yarım kaldı!..

■ PUTİN'İN AMACI PAŞINYAN'A ÖNEMLİ BİR DERS VERMEKTİ

(U.D.): Neydi bu plan?

(Ş.E.); Planın birinci aşaması, Azerbaycan'ın önünün açılmasını öngörüyordu. Putin bunu, "Ortak Savunma Anlaşması nedeniyle Ermenistan'a yardım edemeyiz, zira çatışma Ermeni toprağında değil" yolundaki açıklamasıyla gerçekleştirdi. Putin'in amacı, diasporanın desteğiyle iktidara gelen Batı yanlısı Paşinyan'a unutmayacağı bir ders vermek ve onun siyasi itibar ve güvenilirliğini yok etmektir. Planın ikinci aşaması ise çatışmanın, Karabağ'ın tümüyle Azerbaycan'ın eline geçmeden durdurulmasını öngörüyordu. Putin bu noktada devreye girerek Aliyev'e "Yeter!.." dedi ve elinde hazır bekleyen

ateşkes planını çatışan taraflara kabul ettirdi. Zira plan, Rusya'nın hem Bakü hem de Erivan üzerindeki kontrolünü sürdürebilmesi için Dağlık Karabağ sorununun devam etmesini ve çözüm anahtarının da Moskova'nın elinde olmasını sağlayacak şekilde dizayn edilmişti. Rusya'nın bundan böyle Ermenistan üzerindeki nüfuzunun daha da güçlenmesi beklenmelidir. Tam anlamıyla Rusya yörüngesine girecek olan Erivan, uzunca bir süre Batı'yla yakın ilişki kurma hevesinden vazgeçecektir.

(U.D.): Peki savaşın Azerbaycan üzerindeki etkileri ne olacak?

■ BU ANLAŞMAYLA KARABAĞ RUS HAKİMİYETİNE GEÇTİ

(Ş.E.): Bu konuda isabetli bir analiz yapabilmek için ateşkes anlaşmasının Rusya'ya sağladığı kazanımları değerlendirmek gerekiyor. Ateşkes anlaşması, barış gücü kisvesi altında, Laçın Koridoru ve temas hattı boyunca çok iyi donanımlı 2000 Rus askerinin bölgeye konuşlanmasını öngörüyor. Böylece Suşa şehri hariç olmak üzere, Karabağ'ın tamamı Rus askeri kontrolüne giriyor. Barış gücü dışında bırakılması nedeniyle Türkiye'nin sahada hiçbir askeri varlık göstermesine de müsaade edilmiyor. Böylece Karabağ, Ermeni işgalinden Rus askeri hakimiyetine geçmiş oluyor. Bu durumu Karabağ'ın koşulsuz Kremlin'in himayesine girdiği şeklinde tanımlamak daha doğru olur. Burada çarpıcı olan gelişme; Aliyev'in Azerbaycan'ın öz toprakları üzerinde Rusya'nın kontrolünü kabul etmiş olmasıdır ki bu, gayet ciddi stratejik sonuçlar yaratacak bir olaydır. Aliyev direnmeli ve Putin'in bu dayatmasını, ancak Karabağ'da görev yapacak barış gücüne Türk askerinin de eşitlik çerçevesinde katılması şartıyla kabul etmeliydi.

(U.D.): Sözü ettiğiniz stratejik sonuçların ne olduğunu açar mısınız?

■ AZERBAYCAN'IN KARABAĞ'A SİYASİ MÜDAHALESİNE ENGEL

(Ş.E.): Karabağ'a askeriyle yerleşen Rusya'nın Azerbaycan üzerindeki etkisi artacaktır. Sonra da bölge, Kremlin

tarafından Rus barış gücünün kontrolüne verildiğinden, Azerbaycan'ın Karabağ'a en ufak bir siyasi müdahalesi dahi olamayacaktır. Rusya Karabağ'ı istediği gibi yapılandırma, demografisini istediği gibi değiştirme ve Ermeni nüfusu istediği gibi silahlandırma imkânına sahip olacaktır. Putin, telaşa meydan vermemek için Rus devlet TV'sine, "Uluslararası hukuka göre Karabağ her zaman Azerbaycan'ın ayrılmaz bir parçasıdır" şeklinde bir açıklama yapmışsa da daha şimdiden demografik yapıyı değiştirmeye yönelmiş ve bu amaçla bölgeyi terk etmiş olan Ermenilerin Karabağ'a dönmelerini teşvik edecek bir rehabilitasyon ve yardım merkezi kurdu muştur. Bu durum, bundan böyle Bakü'nün, daima Kremlin tarafından Karabağ'a bağımsız devlet statüsünün verilmesinden endişe duymasına ve Rusya ile ilişkilerini bu etkene göre ayarlamasına yol açacaktır.

(U.D.): Barış gücünün görev süresi sınırlı değil mi?

■ RUSYA BÖLGEDEKİ BÜTÜN DENGELERİ LEHİNE ÇEVİRDİ

(Ş.E.): Evet, barış gücünün görev süresi 5 yıl. Fakat taraflardan birinin sürenin dolmasından 6 ay önce itiraz etmemesi durumunda, 5 yıllık dönemler halinde kendiliğinden uzayabiliyor. Fransızlar bu tür düzenlemelere diplomaside "le provisoire qui dure" (geçici görünen, fakat kalıcı olan düzenleme) derler. Burada bir gerçeği, altını çizerek belirtmek isterim. Ermenistan-Azerbaycan savaşından en kazançlı çıkan devlet Rusya'dır. Zira, Rusya'nın Karabağ'da hakimiyet kurması, Güney Kafkasya'da statükoyu lehine değiştiren bir olaydır. Bu itibarla Rusya, bölgedeki dengeleri lehine değiştiren ve hakimiyet alanını genişleten bu olguyu muhafaza etmek için gereken her şeyi yapacaktır.

(U.D.): Ateşkes anlaşmasına uyulmasını sağlamak amacıyla Türk ve Rus askerlerinin beraberce görev yapacakları bir Ortak Gözlem Merkezi oluşturuluyor. Buraya askeri personel gönderilmesi için hazırlanan Cumhurbaşkanlığı tezkeresi TBMM'de kabul edildi. Bu merkezde görev yapacak subaylarımız

Karabağ'da ne olup bittiğini denetlemeyecekler mi?

(Ş.E.): Böyle bir ortak gözlem merkezinin kurulması ateşkes anlaşmasında da öngörülüyor. Fakat merkez, Karabağ dışında, Azerbaycan toprakları üzerinde kurulacak. Anlaşmada Türk personele sahada görev verilmeyerek Karabağ'a girmeleri önleniyor. Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov da Türkiye'nin sahada değil söz konusu merkezden insansız hava araçlarıyla ateşkes denetimi yapacağını açıkladı. Moskova'nın gözlem merkezindeki görevli Türk personelin rolünün sınırlı ve sembolik olması için çaba gösterdiği gözden kaçmıyor.

■ AZERBAYCAN, TARİHİ BİR BAŞARI ELDE ETMİŞTİR

(U.D.): Şimdi, Azerbaycan'ın kazanımlarına gelelim.

(Ş.E.): Savaşın Rusya'ya sağladığı kazancı ve bunun stratejik boyutunu izah ettim. Tabii ki Azerbaycan'ın kazanımlarını bu izahatımın ışığında değerlendirmek lazım. Ancak bu analizim, Azerbaycan ordusunun cephede gösterdiği kahramanlığa, askeri yeteneğe ve kazandığı büyük zafere gölge düşürmemelidir. Bu zafer sonucunda Azerbaycan'ın kaybetmiş olduğu toprakların yüzde 70'ini geri almış olması ve buralara "kaçkınların" dönüp yerleşmelerinin yolunun açılması tarihi bir başarıdır. 1990'lı yılların başındaki savaş sırasında Ermeniler tarafından işgale uğrayan Azerbaycan topraklarından kaçmak zorunda kalan bir milyon kişiye yakın bir nüfus kitlesi, ülkenin muhtelif bölgelerine sığınmıştı. Ateşkes anlaşmasına göre, bu sığınmacılar hem Karabağ, hem de işgal gören bölgelerdeki evlerine, Birleşmiş Milletler gözetiminde dönebilecekler. Azerbaycan'ın bir diğer önemli kazancı da ateşkes anlaşmasında Nahçıvan'ın Azerbaycan'a bağlanmasının öngörülmesidir.

(U.D.): Eğer gerçekleşirse bu, stratejik nitelikte bir kazanç olacak.

■ BU YOLUN AÇILMASININ STRATEJİK DEĞERİ VAR

(Ş.E.): Özerk cumhuriyet statüsüyle Azerbaycan'a bağlı olan

Nahçıvan, Ermenistan'a ait Zengezur Koridoru denilen toprak parçası ile Azerbaycan topraklarından ayrılmıştır. Nahçıvan'dan başlayıp Zengezur Koridoru'nu kat ederek Azerbaycan'a ulaşacak bir yolun açılması, işaret ettiğiniz gibi stratejik değerdedir. Çünkü bu şekilde, sadece Türkiye karayoluyla Azerbaycan'a bağlanmış olmayacak, aynı zamanda Orta Asya'ya açılacaktır. Azerbaycan da Anadolu üzerinden Avrupa'ya ulaşacaktır. Ateşkes anlaşmasına göre, "ulaşımın güvenliği Ermenistan tarafından garanti edilecek", ulaşımın kontrolü ise Rusya istihbaratının sınır birimleri tarafından yapılacaktır. Keza anlaşmaya göre, Nahçıvan'ı Azerbaycan'a bağlayan yeni ulaşım yollarının inşası, tarafların mutabakatına bağlıdır. Ermenistan Başbakanı Paşinyan'ın ateşkes anlaşmasının geçerliliğini tartışan açıklamaları dikkate alındığı takdirde Erivan'ın, söz konusu ulaşım yollarının inşasına izin vereceği hususunda ciddi kuşkularım var. Erivan'ın bu konuda, "Türkiye sınırlarını bize açarsa, biz de yolların inşa edilmesine müsaade ederiz" diyeceğini tahmin ediyorum...

■ TÜRKİYE'NİN BELİRLEYİCİ ROL ALMASINI İSTEMİYOR

(U.D.): Şimdi Türkiye'ye gelelim. Türkiye bu savaştan kazançlı çıktı mı?

(Ş.E.): Daha önce belirttiğim üzere Rusya, Güney Kafkasya'da kurmuş olduğu statükoyu daha da güçlendirmiş bulunuyor. Rusya bölgede dengeyi çarpıcı şekilde lehine değiştirmiş, hakimiyet alanını genişletmiştir. Buna mukabil Türkiye'nin durumunun bir başarı emaresi (belirti, işaret) yansıttığı söylenemez. Putin, Türkiye'nin bölgede belirleyici bir aktör olarak ortaya çıkmasını önlemiş, ateşkes anlaşmasına taraf olmasına mani olmuş, anlaşmanın formüle edilmesinde söz hakkı tanımamış, Ankara'nın ısrarla talep etmesine rağmen barış gücüne katılmasını engellemiş, arazide görev almasına karşı çıkmış ve sönük bir karargâh görevine razı etmiştir. Türkiye'nin yegâne kazancı, müttefiki olan Azerbaycan'ın Ermenistan'a karşı ezici bir zafer kazanmış olmasıdır. Azerbaycan'ın cephede gösterdiği

başarı, üstün yetenek ve disipline sahip, milli ordusu sayesinde. Bu milli ordunun inşası Türkiye'nin uzun süredir devam eden rehberliğinde gerçekleşmiştir. Bu savaş boyunca da Azerbaycan ordusu, Türkiye'nin etkin desteğinden yararlanarak çarpışmıştır.

Uğur DÜNDAR.

«Sözcü» gazetesini, 20.11.2020 Publisistika